

Запорізький національний університет
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Символ національної і державної величі

*До 25-річчя від дня затвердження
Державного Гімну України*

Бібліографічний покажчик

Запоріжжя 2017

Символ національної і державної величі : До 25-річчя від дня затвердження Державного Гімну України : бібліогр. покажч. / уклад. О. А. Горбань, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. – Запоріжжя : ЗНУ, 2017. – 15 с.

Укладач: О. А. Горбань
Відповідальна за випуск: Н. М. Чала

25 років тому – 15 січня 1992 року Президія Верховної Ради України затвердила музичну редакцію Державного Гімну України «Ще не вмерла Україна». Державному гімну належить значна роль у громадсько-політичному житті як засобу масової агітації, як силі, що мобілізує, організує, підносить національний дух. За своїм змістом Державний Гімн України є відображенням ідей боротьби за національну незалежність і спрямований на виховання у громадян патріотизму, поваги до своєї держави, її героїчної історії, готовності до самопожертви в ім'я України.

З нагоди цієї знаменної дати наукова бібліотека ЗНУ підготувала бібліографічний покажчик публікацій з фонду наукової бібліотеки ЗНУ, присвячений історії створення та утвердження Державного Гімну України. В окремих тематичних розділах покажчика представлені публікації про історично-правову генезу української державної символіки, життєвий та творчий шлях автора тексту національного гімну Павла Чубинського та автора музики Михайла Вербицького, а також методичні розробки для використання при підготовці заходів з національно-патріотичного виховання. Окремий розділ склали електронні ресурси інтернет-сайтів, де розміщено цікаві публікації, дослідження, віртуальні виставки.

Бібліографічний покажчик створено на базі традиційних та електронного каталогів станом на 21.12.2016, місце зберігання джерел – фонди та електронні колекції наукової бібліотеки ЗНУ.

Керівні та законодавчі матеріали

1. Конституція України : прийнята на П'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. : із змінами, внесеними згідно із Законом України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV. – Харків : Фоліо, 2008. – 48 с.
2. Про Державний Гімн України : Закон України від 6 березня 2003 р. № 602-IV // Урядовий кур'єр. – 2003. – 27 березня. – С. 1.
3. Про Державний гімн України : Указ Президії Верховної Ради України від 15.01.1992 // Хрестоматія з історії держави і права України : в 2 т. – К., 1997. - Т. 2 : Лютий 1917-1996. – С. 719.
4. На виконання Закону України "Про Державний Гімн України" та наказу МОН України "Про заходи, пов'язані з прийняттям Закону України "Про Державний Гімн України" від 09.04.2003 № 220" : лист МОН України від 18.04.03 № 1/9-193 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2003. – № 9. – С. 31-32.

Священні символи української державності

5. Бердута М. З. З історії національної і державної символіки України / М. З. Бердута // Методичний вісник історичного факультету / відп. ред. М. З. Бердута. – Харків, 2007. – № 6. – С. 85-96. – (Історичний факультет. Методична серія).
6. Вакулюк П. Священні символи : [державності України] / П. Вакулюк // Лісовий і мисливський журнал. – 1996. – № 4. – С. 6-7.
7. Використання Державних символів країни // Символи держави. Нормативні документи про державні символи. Порядок використання державної символіки. Сценарії. Вірші. Афоризми : збірка метод. матеріалів патріот. спрямув. для практич. використ. в навч. закл., клубах, буд. культури / упоряд. М. А. Шконда. – Запоріжжя, 2008. – С. 9-14.
8. Герасименко В. Витоки та правила вживання державної символіки України / В. Герасименко // Освіта. – 1996. – 21 серпня. – С. 4-5.
9. Герасименко В. Державна символіка: усвідомте значення / В. Герасименко // Освіта. – 2015. – 4-9 липня (№ 28-29). – С. 5.
10. Гломозда К. Ю. Історичні гербові відзнаки та прапорові барви України : [українська національна символіка: походження, традиції і доля] / К. Ю. Гломозда, Д. Б. Яневський // Минуле України: відновленні сторінки. – К., 1991. – С. 26-61.

11. Гломозда К. Е. Украинская национально-государственная символика: особенности исторической традиции / К. Е. Гломозда, Д. Б. Яневский // *Философская и социологическая мысль*. – 1990. – № 1. – С. 97-106 ; № 2. – С. 110-118 ; № 3. – С. 111-119.
12. Головченко В. Державна символіка / В. Головченко // *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / відп. ред. редкол. Ю. І. Римаренко. – К., 1996. – С. 460-461.
13. Головченко В. Державна символіка потребує захисту : [історія державних символів України] / В. Головченко, А. Потьомкін // *Юридичний вісник України* . – 2005. – № 40. – С. 15.
14. Головченко В. Державна символіка: використання і захист / В. Головченко, А. Потьомкін // *Юридичний вісник України*. – 2006. – № 18. – С. 5.
15. Головченко В. Історико-правова генеза державної символіки України / В. Головченко, А. Потьомкін // *Віче*. – 2009. – № 8. – С. 8-11.
16. Гречило А. Утвердження українських національно-державних символів у 1917-1920 рр. / А. Гречило // *Військово-історичний альманах*. – 2013. – № 1-2. – С. 47-61.
17. Історія української національної та регіональної символіки // *Іменем закону*. – 1995. – № 33. – С. 12-13.

18. Кальченко С. До питання про державні символи України / С. Кальченко // *Юридична газета*. – 2006. – № 17. – С. 7.
19. Капелюшний В. Утвердження державної символіки в роки Української революції / В. Капелюшний // *Історія України*. – 2004. – № 21-22. – С. 10-19.
20. Кириченко Ю. В. Обов'язок шанувати державні символи: деякі питання щодо його конституційного закріплення / Ю. В. Кириченко // *Вісник Запорізького*

національного університету. Серія : Юридичні науки : зб. наук. праць / голов. ред. Т. О. Коломєць. – Запоріжжя, 2012. – № 2, ч. 2. – С. 34-38. – Бібліогр.: 12 назв.

21. Короткі відомості про державну символіку // *Символи держави. Нормативні документи про державні символи. Порядок використання державної символіки. Сценарії. Вірші. Афоризми : збірка метод. матеріалів патріот. спрямув. для практич. використ. в навч. закл., клубах, буд. культури* / упоряд. М. А. Шконда. – Запоріжжя, 2008. – С. 14-16.
22. Кучерук О. С. Державна символіка / О. С. Кучерук // *Рідна школа*. – 1993. – № 6. – С. 23-28.
23. Лукінюк М. Міф про "петлюрівськість" української національної символіки / М. Лукінюк // *Військо України*. – 2001. – № 1-2. – С. 36-37
24. Малярєнко В. Державний гімн як дзеркало нації / В. Малярєнко // *Право України*. – 2013. – № 5. – С. 376-380.
25. Мандрика М. Державні символи України / М. Мандрика // *Наука і суспільство*. – 2002. – № 5-6. – С. 20-25.
26. Мартинюк М. В. Витоки державної символіки України / М. В. Мартинюк // *Позакласний час*. – 2002. – № 22. – С. 10-11 (Вкл.).
27. Мицик В. Образ світу : [витоки української національної символіки] / В. Мицик // *Українська культура*. – 1994. – № 11-12. – С. 36-38.
28. Новак І. Дотримання протокольних норм використання державної символіки в Україні / І. Новак // *Людина і політика*. – 2003. – № 3. – С. 115-119.

29. О государственных символах Украины / Юридический вестник. – 1997. – № 3. – С. 63.
30. Отрошко Л. Природна вмотивованість української символіки / Л. Отрошко // Українознавство. – 2011. – № 4. – С. 223-230. - Бібліогр.: с. 229-230.
31. Пепа В. Джерела національної символіки / В. Пепа // Молодь України. – 1991. – 25 червня.
32. Про створення української національної символіки у роки визвольної боротьби (1917-1920 рр.) : документи та матеріали // Український історичний журнал. – 1999. – № 4. – С. 115-121.
33. Сафонова О. Ю. Конституційний зміст державних символів України / О. Ю. Сафонова // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 335-339.
34. Сергійчук В. І. Доля Української національної символіки / В. І. Сергійчук. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1990. – 48 с. – (Час і суспільство, № 2).
35. Сергійчук В. І. Національна символіка України : наук.-худож. кн. : для серед. та ст. шк. віку / В. І. Сергійчук. – К.: Веселка, 1992. – 109 с.
36. Символи України кризь віки – обереги держави та народу // Українське слово. – 2015. – 30 вер.-6 жовт. (№ 39). – С. 12-13.
37. Слабошпицький М. Національна символіка українського народу / М. Слабошпицький // 3 голосу нашої Клію. – К., 1993. – С. 5-11.
38. Слюсаревський М. Герб, гімн і прапор: 46% українців називають їх національними символами країни (у 2003-му — 37%): [бесіда з директором Ін-ту соц. та політ. психології АПН України Миколою Слюсаревським про результати опитування "Україна-2009: національні символи, соціальна напруженість, електоральні виміри"] / М. Слюсаревський ; спілк. О. Миколук // День. – 2009. – 21 серпня (№ 147). – С. 9.
39. Сорока С. К. Релігійне підґрунтя української національної символіки / С. К. Сорока // Трибуна. – 1994. – № 3. – С. 37-39.
40. Стецюк П. Державні символи України: конституційно-правова характеристика / П. Стецюк // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – № 6. – С. 103-115.
41. Стрілька Р. Українська національна символіка / Р. Стрілька // Все для вчителя. – 2004. – № 25-26. – С. 1-7.
42. Стрільчук Т. Національна символіка: без пересудів і догм / Т. Стрільчук // Культура і життя. – 1991. – № 14. – С. 6.
43. Ткаченко В. Національна символіка в контексті історії України / В. Ткаченко // Голос України. – 1991. – 5 червня. – С. 12-13.
44. Ткаченко В. Політичні маневри навколо національної символіки / В. Ткаченко // Голос України. – 1991. – 15 серпня.
45. Украина независимая. Рождение государства : формирование атрибутов государственности // История Украины : учеб. пособие для студ. неисторич. спец. рек. МОНУ / автор. кол.: Р. Д. Лях, В. И. Изюмов, С. Р. Лях и др. – Донецк, 2004. – С. 358-359.
46. Українська національна символіка: історичне коріння : метод. рекомендації / підгот. О. І. Латун, В. Г. Ткаченко. – Запоріжжя: Комунар, 1990. – 16 с.
47. Утвердження незалежної України: запровадження атрибутів державності // Історія України : навч. посіб. рек. МОНУ / під ред. М. О. Скрипника. – К., 2003. – С. 286-287.
48. Чечнев Б. Про символіку і символ відродження України / Б. Чечнев // Віче. – 1996. – № 12. – С. 83-88.

49. Шаптала Н. До питання про конституційно-правове регулювання державних символів України / Н. Шаптала // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 2. – С. 110-117.
50. Щербина Т. П. Из истории украинской национально-государственной символики / Т. П. Щербина // Страницы истории Украины. – Запорожье, 1992. – Ч. 1. – С. 190-200.

Гімн України – символ національної спільноти

51. Гімн // Довідник з історії України (А-Я): посіб. для серед. загальноосвіт. навч. закл. / ред. І. Підкова – К, 2001. – С. 162.
52. Гімн // Енциклопедія Українознавства : в 11 т. / голов. ред. В. Кубійович ; Наук. т-во ім. Шевченка. – К., 1993. – Т. 1. – С. 381.

53. Гімн Державний // Український Радянський Енциклопедичний Словник : у 3 т. / редкол. : Ф. С. Бабичев (голов. ред.) та ін. – К., 1986. – Т. 1. – 1986. – С. 405.
54. Гімн України // Запорозька Січ. – 2003. – № 148. – С. 8.
55. Голибард Є. Гімн України ще треба створити / Є. Голибард // Слово Просвіти. – 2002. – № 16. – С. 8.
56. Державний гімн України : [слова і ноти] // Суббота плюс. – 2005. – 3-13 марта (№ 9). – С. 12.
57. Державний Гімн України : популярний історичний нарис / [упоряд.: М. П. Линник та ін.]. – К. : Музична Україна, 2006. – 55 с.
58. Затверджено Урядом : Герб і Гімн України // Урядовий кур'єр. – 2000. – 16 червня. – С. 4.
59. Зиль А. Символ українського воскресіння : [Державний гімн України] / А. Зиль // Слово Просвіти. – 2010. – 30 вер.-6 жовт. (№ 39). – С. 4.
60. Кавун О. Ще Польща не загинула, а Україна не вмерла : [Державний гімн України та Гімн Республіки Польща] / О. Кавун // Голос України. – 2011. – 23 серпня (№ 156). – С. 5.
61. Кампо В. М. Гімн державний / В. М. Кампо // Юридична енциклопедія : в 6 т. / голов. ред. Ю. С. Шемшученко – К., 1998. – Т. 1 : А-Г. – 1998. – С. 590.
62. Котова Н. О. Українська національна символіка : Державний Гімн / Н. О. Котова // Історія України : навч. посіб. / Н. О. Котова. – Харків, 2005. – С. 349-354.
63. Маляренко В. Про Державний Гімн України / В. Маляренко // Голос України. – 2010. – 4 вересня (№ 164). – С. 12.
64. Мамонтова Е. В. Гімн як символ державного суверенітету: історико-політологічний аспект / Е. В. Мамонтова // Грані. – 2011. – № 2. – С. 163-166. – Бібліогр. : с. 166.
65. Мокренко А. Гімн як доказ : [про ставлення до Державного Гімну] / А. Мокренко // Урок української. – 2003. – № 3. – С. 55-56.
66. О тексте Государственного Гимна Украины // Юридический вестник. – 1997. – № 3. – С. 64.
67. Пінчук С. Не чіпайте нашого гімну / С. Пінчук // Час. – 1997. – 10-16 липня. – С. 11.

68. Пономарів О. Велич національного гімну / О. Пономарів // Слово Просвіти. – 2002. – № 4. – С. 4-5.
69. Про введення в обіг пам'ятної монети "Державний гімн України" // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 10. – С. 62.
70. Руденко Ю. Гімн України – національна святиня, або хто вводить в оману довірливих читачів / Ю. Руденко, Ю. Єлісовенко // Освіта. – 2002. – 19-26 червня (№ 33). – С. 4.
71. Савчук Ю. Державні символи Батьківщини : Державний Прапор України, Великий і Малий Державні Герби України: історична традиція та сучасність; Державний Гімн України / Ю. Савчук // Світогляд. – 2007. – № 1 (3). – С. 4-11.
72. Символ національної і державної величі. 20 років тому (1992) Президія Верховної Ради України затвердила Державний гімн України // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2012. – № 1. – С. 44-53.
73. Ситник А. А. Гімн / А. А. Ситник // Юридична енциклопедія : в 6 т. / голов. ред. Ю. С. Шемшученко – К., 1998. – Т. 1 : А-Г. – 1998. – С. 590.
74. Шпак В. Пісенний символ України : [український Гімн святкує 150-річчя] / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2012. – 7 вересня (№ 161). – С. 7.
75. Що таке Гімн // Позакласний час. – 2009. – № 11-12. – С. 119-126.

Історія Державного Гімну

76. Антонов-Овсеєнко А. Сотворение гимна / А. Антонов-Овсеєнко // Новое время. – 1993. – № 17. – С. 40-43.
77. Багацька Л. Тернистий шлях славія : Державному гімну України минає 150 років / Л. Багацька // Літературна Україна. – 2012. – 23 серпня (№ 32). – С. 1-2.
78. Велична й трагічна історія пісні-гімну «Ще не вмерла Україна» // Позакласний час. – 2001. – № 10. – С. 5, 28.
79. Голибард Є. Упродовж десяти років співаємо не той гімн : [чи саме цей текст написав Павло Чубинський] / Є. Голибард // Слово Просвіти. – 2002. – № 2. – С. 4.
80. Гургула І. До історії гімну побідоносної нації / І. Гургула // Літературна Україна. – 2015. – 20 серпня (№ 31). – С. 3.
81. Державний гімн України: історія пісні // Все для вчителя. – 2007. – № 8. – С. 5-6.
82. До видання буклету пісні-гімну «Ще не вмерла Україна» : [з історії пісні] // Деловая Украина. – 1992. – № 35. – С. 7.
83. Зубков С. К. Створення пісні "Ще не вмерла Україна..." – Державного гімну України / С. К. Зубков, В. Л. Карнацевич, А. Ю. Хорошевський // Події, що змінили Україну / С. К. Зубков, В. Л. Карнацевич, А. Ю. Хорошевський. – Харків, 2013. – С. 186-189.
84. Ковальчук А. До 10-річчя Державного Гімну України / А. Ковальчук // Слово Просвіти. – 2013. – 7-13 березня (№ 10). – С. 3.
85. Кошовенко В. В. Пісня, приречена на безсмертя : [історія Державного гімну України «Ще не вмерла Україна»] // Позакласний час. – 2007. – № 5. – С. 35-38.

86. Ліфантій Р. Писав пісню – створив гімн : [історія написання «Ще не вмерла Україна»] / Р. Ліфантій // Запорізька правда. – 1995. – 21 грудня. – С. 3.
87. Максим'юк С. «Ще не вмерла Україна» в звукозаписах / С. Максим'юк // Дзвін. – 1998. – № 2. – С. 116-121.
88. Погребенник Ф. «Ще не вмерла Україна» : [історія гімну України] / Ф. Погребенник // Визвольний шлях. – 1995. – № 1. – С. 57-65.
89. Позняк-Хоменко Н. Метаморфози українського гімну : дві третини тексту «Ще не вмерла Україна» - невідомого походження / Н. Позняк-Хоменко // Народне слово. – 2005. – 10 березня. – С. 6.
90. Самойленко А. Государственный гимн Украины : [систематизированных исследований песни "Ще не вмерла Україна" практически не существует] / А. Самойленко // Верже. – 2004. – № 34. – С. 1.
91. Сергійчук В. Через високе слово і високий дух. З історії національного гімну / В. Сергійчук // Палітра педагога. – 2001. – № 2. – С. 1.
92. Сиротенко В. Юність воскреслого гімну: 135 років з часу створення «Ще не вмерла Україна» / В. Сиротенко, О. Сиротенко // Рідна школа. – 1998. – № 4. – С. 20-24.
93. Сиротенко В. Як створювався гімн «Ще не вмерла Україна» / В. Сиротенко // Патріот України. – 2001. – № 7. – С. 6.
94. Сиротенко-Вербицький В. Правда історія створення Гімну "Ще не вмерли України..." / В. Сиротенко-Вербицький // Альманах Українського Народного Союзу на рік 2013 : Річник 101-ий / ред. Петро Часто. – Парсипані, 2013. – С. 206-214.
95. Цимбалюк Є. Вірш, якому всміхнулася доля : 150 років тому Павло Чубинський написав вірш "Ще не вмерла Україна", що став гімном незалежної України / Є. Цимбалюк // Голос України. – 2012. – 22 грудня (№ 244). – С. 14.
96. Цимбалюк Є. Славню України – півтора століття : 150 років тому поет Павло Чубинський написав поезію "Ще не вмерла Україна", яка стала славнем незалежної держави / Є. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2012. – 6-12 грудня (№ 49). – С. 3.
97. Чередниченко Д. Слова, що пронизують віки: деякі штрихи до історії українського національного гімну / Д. Чередниченко // Україна. – 1999. – № 9. – С. 40-41.
98. Чубинський П. Ще не вмерла Україна / Павло Чубинський. – К. : Обереги, 1991. – 14 с. – (Українська музика).
99. Шалата М. Ще до історії національного славня / М. Шалата // Літературна Україна. – 2012. – 11 жовтня (№ 39). – С. 10.
100. Шах С. Де і як народився гімн "Ще не вмерла Україна" / С. Шах // Альманах Українського Народного Союзу на рік 1970 : Річник 60-й / уклад. Е. Герасимчук. – Нью-Йорк, 1970. – С. 65-72.

Творці пісні, що стала символом нації

Павло Чубинський

Павло Платонович Чубинський (1839-1884) – автор тексту українського національного гімну «Ще не вмерла Україна», відомий український поет, видатний етнограф, фольклорист, журналіст, географ-краєзнавець, учасник Київської громади, активний діяч українського національного руху на Правобережній Україні.

101. Авдєєнко С. І. Чубинський Павло Платонович / С. І. Авдєєнко // Тисяча й одна смерть : український рахунок / С. І. Авдєєнко. – Запоріжжя, 2006. – С. 577-578.
102. Верменич Я. «Людей і правду любив»: поет Павло Чубинський / Я. Верменич // Пам'ять століть. – 1999. – № 4. – С. 9-24.
103. Верменич Я. Чубинський Павло Платонович / Я. Верменич // Мала енциклопедія етнодержавознавства / відп. ред. редкол. Ю. І. Римаренко. – К., 1996. – С. 897-898.
104. Волга Л. Народний дім Павла Чубинського / Л. Волга // Урядовий кур'єр. – 2003. – 18 квітня (№ 73). – С. 7.
105. Галюк М. Творець національного гімну : [про Павла Чубинського] // Культура і життя. – 2005. – № 3-5. – С. 1.
106. Грицюк О. Павло Платонович Чубинський – видатний етнограф і громадський діяч : урок-усний журнал, 5 клас / О. Грицюк // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 4. – С. 61-65.
107. Забужко О. «Чому мені шкода людей, які прожили вік, так і не довідавшись, що таке національний гімн»: 120 років з дня смерті українського поета і автора Державного гімну П. Чубинського / О. Забужко // Час. – 1999. – № 4. – С. 13.
108. Зиль А. До краю Землі. Північні сторінки біографії Павла Чубинського / А. Зиль // День. – 2006. – 18 лютого (№ 26). – С. 7.
109. Зиль А. Павло Чубинський : енергія душі та розуму / А. Зиль // День. – 2013. – 1-2 лютого (№ 18-19). – С. 8.
110. Коляда І. Науково-культурницька та громадська діяльність П. П. Чубинського : (за матеріалами спогадів сучасників) / І. Коляда // Краєзнавство. – 2012. – № 1. – С. 66-73. – Бібліогр. : с. 72-73.
111. Коляда І. Науково-культурницька та громадська діяльність П. Чубинського / І. Коляда // Історія в сучасній школі. – 2012. – № 11-12. – С. 49-51 ; 2013. – № 2. – С. 37-40.
112. Мишанич С. Павло Чубинський / С. Мишанич // Фольклористичні та літературознавчі праці / С. В. Мишанич. – Донецьк, 2003. – Т. 2. – С. 232-280. – Бібліогр.: 39 назв.
113. На засланні Чубинський провів майже сім років : 27 січня 1839 року народився Павло Платонович Чубинський – автор слів Гімну України // Українське слово. – 2015. – 4-10 лютого (№ 5). – С. 14.
114. Наука про Україну : до 175-річчя від дня народження П. П. Чубинського (1839-1884) // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2014. – № 1. – С. 70-81. – Бібліогр.: с. 78-81.

115. Огородник І. В. Чубинський Павло Платонович (1839-1884): український етнограф, фольклорист, культурно-освітній діяч / І. В. Огородник, М. Ю. Русин // Українська філософія в іменах : навч. посіб. / І. В. Огородник, М. Ю. Русин ; за ред. М. Ф. Тарасенка. – К., 1997. – С. 294-295. – Бібліогр.: с. 295.
116. Одарченко П. Наукова діяльність Павла Чубинського / П. Одарченко // Українська література : зб. вибр. ст. / П. В. Одарченко ; ред. О. Зінкевич. – К., 1995. – С. 300-318.
117. Осипенко О. На честь Павла Чубинського / О. Осипенко // Літературна Україна. – 2016. – 27 жовтня (№ 41). – С. 3.
118. Павло Чубинський : [до 170-річчя від дня народження автора гімну України] // Чумацький шлях. – 2009. – № 1. – С. 8-9.
119. Павло Чубинський: автор тексту Державного гімну // Запорозька Січ. – 2009. – 14 березня (№ 48). – С. 8.
120. Панченко В. «Сила чорноземна, наш Чубинський...» : [про автора слів Державного гімну України Павла Чубинського] / В. Панченко // Культура і життя. – 2007. – № 16. – С. 3.
121. Підпригора А. Про авторів гімну України / А. Підпригора // Урядовий кур'єр. – 1994. – № 134-135. – С. 9.
122. Побірченко Н. С. Чубинський Павло Платонович (1839-1884): видатний діяч українського національного відродження, педагог, етнограф, юрист, організатор Південно-Західного відділу Імператорського Російського геогр. тов-ва, автор державного гімну "Ще не вмерла Україна" / Н. С. Побірченко // Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К., 2005. – Кн. 1 : Х-ХІХ століття. – С. 354-366. – Бібліогр.: с. 366.
123. Руденко Ю. Шевченко і Чубинський: ідейно-духовна спорідненість : вірші "Тарасова ніч" і "Ще не вмерла України..." / Ю. Руденко // Літературна Україна. – 2015. – 23 квітня (№ 17). – С. 6.
124. Стадник О. Г. Павло Чубинський / О. Г. Стадник // Географія. – 2015. – № 21-22. – С. 74-76. – Бібліогр.: 8 назв.
125. Степаненко М. Чубинський Павло Платонович / М. Степаненко // Літературознавча Полтавщина : енциклопедичний довідник / М. І. Степаненко. – Полтава, 2015. – С. 295-296.
126. Тригуб І. Чубинські читання у Щасливому : до 175-річчя від дня народження П. Чубинського / І. Тригуб // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 6. – С. 68-70.
127. Федоренко В. Життя і творчість автора державного гімну : методичні матеріали : [до 170-річчя Павла Чубинського] / В. Федоренко // Дивослово. – 2009. – № 1. – С. 8-9.
128. Чемерис В. Київ, Велика Васильківська, 122. Як «Србіія слободна» надихнула П. Чубинського заявити, що Україна ще не вмерла... / В. Чемерис // Літературна Україна. – 1999. – 25 березня. – С. 8.
129. Червінський В. І. Павло Чубинський / В. І. Червінський // Видатні постаті в історії України ІХ-ХІХ ст. : Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети : довід. вид. / В. І. Гусев (кер. кол. авт.) та ін. – К., 2002. – С. 290-292.
130. Червінський В. Співець слави і волі України: виповнилося 170 років від дня народження автора Державного Гімну України Павла Платоновича Чубинського / В. Червінський // Українське слово. – 2009. – 8-14 квітня (№ 14). – С. 14.
131. Черевко А. В Україні відзначатимуть 175-річчя Павла Чубинського : [уряд має провести конкурс на кращій проект пам'ятника творцю українського гімна] / А. Черевко // День. – 2012. – 12 вересня (№ 162). – С. 2.

132. Чередниченко Д. Безсмертне слово поета як основа народної пісні і державного гімну України : (до 165-річчя від дня народження Павла Чубинського) / Д. Чередниченко // Народна творчість та етнографія. – 2004. – №1-2. – С.18-21.
133. Черниченко І. Сьогодні виповнюється 160 років від дня народження автора крилатих слів «Ще не вмерла...» Павла Чубинського / І. Черниченко // День. – 1999. – № 14. – С. 7.
134. Шип Н. А. Творець українського національного гімну: Павло Платонович Чубинський (1839-1884) / Н. А. Шип // Історія України. – 1998. – № 14. – С. 1-3.
135. Шпак В. Павло Чубинський. Забута доля / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2006. – 23 вересня (№ 178). – С. 10.

Михайло Вербицький

Михайло Михайлович Вербицький (1815-1870) - автор музики державного гімну України «Ще не вмерла Україна», український композитор, хоровий диригент, священник УГКЦ, громадський діяч.

136. Боряк О. О. Михайло Вербицький – автор музики Державного Гімну України / О. О. Боряк // Україна: етнокультурна мозаїка / О. О. Боряк. – К., 2006. – С. 212-213.
137. Вертіль О. Живі України і слава, і воля: 140 років від дня смерті автора музики Національного гімну України Михайла Вербицького / О. Вертіль // Урядовий кур'єр. – 2010. – 7 грудня (№ 229). – С. 1, 10.
138. Гаврилюк Ю. Михайло Вербицький – біографія вписана в краєвид надсянських сіл / Ю. Гаврилюк // Над Бугом і Нарвою. – 2015. – № 2. – С. 15-22.
139. Гаврилюк Ю. Надсянськими слідами композитора українського гімну : [про Михайла Вербицького] / Ю. Гаврилюк // Дзеркало тижня. – 2007. – 24 -31 серпня (№ 31). – С. 13.
140. Гаврилюк Ю. По слідах національного гімну: подорож до Батьківщини композитора Михайла Вербицького / Ю. Гаврилюк // День. – 2007. – 17 серпня (№ 138). – С. 19.
141. Горицвіт С. Відзначаємо 150-річчя слави і 200-річчя автора музики гімну України Михайла Вербицького / С. Горицвіт // Слово Просвіти. – 2015. – 12-18 лютого (№ 6). – С. 16.
142. Демус М. З яворівської землі. У вінок слави М. Вербицького / М. Демус // Українська культура. – 1996. – № 8. – С. 13.
143. Жук О. Збитошний літургійник : 200-річчю від дня народження автора українського Гімну Михайла Вербицького присвячується / О. Жук // Україна молода. – 2015. – 4 березня (№ 31). – С. 11.

144. Загайкевич М. Співець національного відродження України : [творча спадщина автора музики Державного гімну України Михайла Вербицького] / М. Загайкевич // Народна творчість та етнографія. – 1995. – № 2-3. – С. 15-24.
145. Захарчук О. Провісник відродження : до 200-річчя від дня народження Михайла Вербицького / О. Захарчук // Дзвін. – 2015. – № 4-5. – С. 114-118.
146. Зиль А. Його музика – незборима сила: 185 років від дня народження Михайла Вербицького – творця державного гімну України / А. Зиль // Народна газета. – 2000. – № 13. – С. 6.
147. Кияновська Л. Музична творчість Михайла Вербицького в контексті своєї і нинішньої епохи / Л. Кияновська // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / уклад. О. Аркуша. – Львів, 2001. – Вип. 9 : Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля. – С. 222-226.
148. Козаренко О. Жанрово-стильові прозріння у творчості Михайла Вербицького : (до 200-річчя від народження) / О. Козаренко // Вісник Наукових товариств ім. Т. Г. Шевченка. – 2015. – № 53-54, весна-зима. – С. 43-45.
149. Котовська О. Невідомі сторінки з особистого та душпастирського життя отця Михайла Вербицького / О. Котовська // Історія релігій в Україні : науковий збірник / за заг ред. : М. Капралю, О. Киричук, І. Орлевич та ін.; редкол. : М. М. Капраль (голов. ред.). – Львів, 2016. – Ч. 1 : Церковна історія. – С. 311-322. – Бібліогр.: с. 320-322.
150. Кривда М. Жоден прийом чи концерт того часу не обходився без його творів : [4 березня виповнюється 200 років з дня народження Михайла Вербицького] / М. Кривда // Голос України. – 2015. – 28 лютого (№ 37). – С. 12.
151. Лукашук С. Ювілей з молитвою, піснею, іконою : [вшанування 200-літнього ювілею композитора, автора мелодії Державного Гімну України Михайла Вербицького] / С. Лукашук // Над Бугом і Нарвою. – 2015. – № 2. – С. 8-11.
152. Марухняк Й. Дорогами Михайла Вербицького : до 200-річчя автора музики до гімну "Ще не вмерла Україна" / Йосип Марухняк // День. – 2015. – 6-7 лютого (№ 19-20). – С. 16.
153. Мельник О. Мелодія, що варта цілого життя: сьогодні 200 років з дня народження автора музики нашого Державного Гімну Михайла Вербицького / О. Мельник // Урядовий кур'єр. – 2015. – 4 березня (№ 40). – С. 1, 4.
154. Околітенко Н. Великий композитор, про якого забули : [Михайло Вербицький] / Н. Околітенко // Флот України. – 2014. – 11 січня (№ 1-2). – С. 14.
155. Серeda В. Михайло Вербицький – талант і пам'ять / В. Серeda // Над Бугом і Нарвою. – 2015. – № 2. – С. 3-4.
156. Сікорський П. Безсмертний славець : [Михайло Вербицький] / П. Сікорський // Освіта. – 2015. – 18-25 березня (№ 14-15). – С. 10.
157. Сікорський П. Священник, композитор, патріот : [про Михайла Вербицького] / П. Сікорський // Слово Просвіти. – 2015. – 5-11 березня (№ 9). – С. 11.

158. Сущенко О. Між Бортнянським і Лисенком : [сторінки життя і творчості композитора Михайла Вербицького] / О. Сущенко // Культура і життя. – 2004. – 11 серпня (№ 28). – С. 3.
159. Тютюнник Є. Велична доля двох маленьких рядків: сьогодні 170 років з дня народження співавтора тексту Державного гімну Миколи Вербицького / Є. Тютюнник // Урядовий кур'єр. – 2013. – 13 лютого (№ 29). – С. 19.
160. Федішин Г. Стежками життя і музичної творчості Михайла Вербицького : (конспект уроку з музичного мистецтва у 4-му класі) / Г. Федішин // Педагогічна думка. – 2015. – № 4. – С. 47-49. – Бібліогр.: 2 назв.
161. Червінський В. І. Михайло Вербицький / В. І. Червінський // Видатні постаті в історії України IX-XIX ст. : Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети : довід. вид. / В. І. Гусев (кер. кол. авт.) та ін. – К., 2002. – С. 293-295.

Методичні розробки до проведення заходів з національно-патріотичного виховання

162. Аксьоненко О. Державні символи України : усний журнал / О. Аксьоненко // Історія України. – 2004. – № 4. – С. 15-17.
163. Бабіна М. Пісні літературного походження. "Ще не вмерла України..." Павла Чубинського і Михайла Вербицького – Національний Гімн нашої держави : урок у 6 класі / М. Бабіна // Дивослово. – 2015. – № 9. – С. 2-5.
164. Гопта Л. Приречена на безсмертя : виховний захід : [пісня, що стала Державним Гімном України] / Л. Гопта // Сценарії. Державні свята та пам'ятні дати / упоряд. : Л. Черкаська,

Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. – К., 2012. – С. 10-14. – (Б-ка "Шкільного світу". Історія України. Бібліотека).

165. Матійчин І. М. Пісні-символи: [урок-конференція; "Молитва за Україну" М. Лисенка та "Ще не вмерла Україна" М. Вербицького] / І. М. Матійчин // Все для вчителя. – 2010. – Серпень (№ 22). – С. 10-12.
166. Саламаха К. Краса і велич символів держави : виховний захід / К. Саламаха // Сценарії. Державні свята та пам'ятні дати / упоряд. : Л. Черкаська, Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. – К., 2012. – С. 4-9. – (Б-ка "Шкільного світу". Історія України. Бібліотека).
167. Символи держави. Нормативні документи про державні символи. Порядок використання державної символіки. Сценарії. Вірші. Афоризми : збірка метод. матеріалів патріот. спрямув. для практич. використ. в навч. закл., клубах, буд. культури / упоряд. М. А. Шконда. – Запоріжжя : Акцент, 2008. – 100 с.
168. Символи України : [сценарій виховного заходу] // Символи держави. Нормативні документи про державні символи. Порядок використання державної символіки. Сценарії. Вірші. Афоризми : збірка метод. матеріалів патріот. спрямув. для практич. використ. в навч. закл., клубах, буд. культури / упоряд. М. А. Шконда. – Запоріжжя, 2008. – С. 53-63.

169. Федоренко В. "Ще не вмерла України ні слава, ні воля" - Державний Гімн України : (урок української літератури в 6 класі) / В. Федоренко // Дивослово. – 2009. – № 1. – С. 10-14.
170. Штогрін О. С. Україно! Це твої символи! : сценарій виховного заходу / О. С. Штогрін // Кращі позакласні заходи з української мови та літератури / уклад. Є. І. Науменко. – Харків, 2012. – Вип. 1. – С. 12-23. – (Б-ка журналу "Вивчаємо українську мову та літературу" ; вип. 4 (101). Учитель року).

Інтернет-ресурси

171. «Ода державності: Державний Гімн та малий герб України» : тематичний бібліографічний покажчик [Електронний ресурс] / МСМБ «Молода гвардія». – Режим доступу: http://msmb.org.ua/books/thematic_bibliography/492/. – Назва з екрану.
172. Від Сяну до Дону. Пісня, яка єднає Україну [Електронний ресурс] / ТСН. – Режим доступу: <http://tsn.ua/special-projects/anthem/>. – Назва з екрану.
173. Гімн України – твір, який є музичним символом національної спільноти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.svatovo.ws/s/hymn_3.html. – Назва з екрану.
174. Державному Гімну України – 13 років. Цікаві факти та оригінальне виконання [Електронний ресурс] / ТСН. – Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/derzhavnomu-gimnu-ukraini-13-rokiv-cikavi-fakti-ta-originalne-vikonannya-605018.html>. – Назва з екрану.
175. Державному гімну України – 20 років : виставка [Електронний ресурс] / Центральний державний архів зарубіжної україніки. – Режим доступу: <http://tsdazu.gov.ua/index.php/ua/online/47-all/224-online.html>. – Назва з екрану.
176. Історія гімну України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=RXkb0KBLJaU>. – Назва з екрану.
177. Кукса В. В. Провісник нашої волі. З історії гімну «Ще не вмерла Україна» [Електронний ресурс] / В. В. Кукса. – Режим доступу: <http://kpi.ua/1122-13>. – Назва з екрану.
178. Маловідомі факти про автора Гімну України Михайла Вербицького [Електронний ресурс] / UA: Перший. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=QjxorFu0f7A>. – Назва з екрану.
179. Михайло Вербицький – автор музики, відомої всьому світу [Електронний ресурс] / Фотографії Старого Львову. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=yTzomrxGf_Y. – Назва з екрану.
180. Михайло Вербицький. Історія створення Національного гімну України [Електронний ресурс] / Всеукраїнська незалежна суспільно-громадська газета «Козацький край». – Режим доступу: <http://cossackland.org.ua/2011/12/08/myhajlo-verbytskyj-istoriya-stvorennya-natsionalnoho-himnu-ukrajiny>. – Назва з екрану.
181. Павло Чубинський – автор українського національного гімну [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/536>. – Назва з екрану.
182. Райківський І. Перше виконання українських пісень-гімнів у Галичині "Мир вам, браття" (1848 р.) та "Ще не вмерла Україна" (1865 р.) [Електронний ресурс] / І. Райківський // Україна-Європа-Світ : міжнародний збірник наукових праць. Серія : Історія, міжнародні відносини. – 2015. – Вип. 15. – С. 54-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2015_15_8. – Назва з екрану.

183. Салтан Н. "Живи Україно, незламна і сильна"... : Парламентські дебати навколо затвердження тексту Державного гімну України 4 та 6 березня 2003 року [Електронний ресурс] / Н. Салтан, О. Салтан // Сіверянський літопис. – 2016. – № 4. – С. 16-36. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sl_2016_4_3. – Назва з екрану.
184. Сиротенко (Вербицький) В. Історія створення Гімну «Ще не вмерли України» (Історія створення Гімну по переказам моїх бабусь, підтвердженим пошуками у найбільших бібліотеках СРСР на протязі 1961-1991 років) [Електронний ресурс] / В. Сиротенко (Вербицький). – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/history/47286bf362204/>. – Назва з екрану.
185. Становлення незалежної української держави: Державний Гімн України [Електронний ресурс] / Кременчуцьке міське управління юстиції. – Режим доступу: <http://kremjust.gov.ua/main/2961-stanovlennya-nezalezhnoyi-ukrayinskoyi-derzhavi-derzhavnij-gimn-ukrayini.html>. – Назва з екрану.
186. Штерн А. До питання про національний гімн України [Електронний ресурс] / А. Штерн. – Режим доступу: <http://mskod.com/do-pitannya-pro-natsionalniy-gimn-ukrayini/>. – Назва з екрану.
187. Як створювався державний гімн України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rivne1.tv/Info/?id=70692>. – Назва з екрану.

Зміст

Керівні та законодавчі матеріали.....	2
Священні символи української державності.....	2
Гімн України – символ національної спільноти	5
Історія Державного Гімну.....	6
Творці пісні, що стала символом нації:	
Павло Чубинський.....	8
Михайло Вербицький.....	10
Методичні розробки до проведення заходів з національно-патріотичного виховання.....	12
Інтернет ресурси.....	13